

Cartes a Olivier

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, llevat d'excepció prevista per la llei. Dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals d'algun fragment d'aquesta obra.

Fotografies de les pàgines 2 i 3:
alguns dels records que adornen les parets
de la sala d'estar de ca Didín.

Fotografia pàgina 136:
Didín al corral de sa casa.

Edició i revisió de les cartes: Empar Bria Pelufo

© Hereus de Didín Puig i Grau

© del pròleg: Josep Miquel Bausset i Verdú

© dels comentaris a les cartes: Natxo Escandell Garcia

© d'aquesta edició: Edicions 96, SL

© Il·lustracions: Pau Álvarez López - Edicions 96

© fotografia de Didín al corral: Maria Glòria Roig

Correcció: Maria Josep Escrivà Vidal - Edicions 96

Disseny i maquetació: Pau Álvarez López- Edicions 96

ISBN: 978-84-17213-80-0

DL: V-871-2021

CARTES A OLIVIER

**I tu què feies per
a ser antifrancista?**

Didín Puig

ÍNDEX

CARTES A OLIVIER

Pròleg	11
JOSEP MIQUEL BAUSSET	
Cartes	15
Comentaris a les Cartes	97
NATXO ESCANDELL	
Carta a cinc mans: qui era Didín per a nosaltres?	137
FLORENCE DUFRAISSE	

*Cartes a Jaume, Anna, Olivier i a tots els xiquets i xiquetes que
(per fortuna) no han conegut ni una guerra ni una repressió.
I jo desitge de tot cor que mai les coneguen.*

Pròleg

El *Diccionari Normatiu Valencià* defineix la paraula «carta», en la seua primera accepció, com a «comunicació escrita adreçada a una persona o a una entitat, generalment per via postal i dins d'un sobre».

Les cartes, al llarg de la història, han servit per a compartir anhels de llibertat i de justícia, per a manifestar els sentiments i les emocions, per a expressar pors, dubtes i plans a realitzar, per a fer saber a la persona estimada l'amor i l'afecte envers ella o també la rancúnia i la malvolença a aquells que odiem.

De cartes n'hi ha de molt conegudes i d'altres que han quedat en l'oblit i en l'anonimat. A prop nostre, en el temps i en l'espai, en la correspondència de Joan Fuster, editada per 3i4, per exemple, hi ha moltes cartes que l'escriptor de Sueca va escriure a mon pare i també les que mon pare li va escriure a ell.

Les cartes sempre han estat un objectiu de la literatura. Així, i només és un exemple dels molts que n'hi ha, fa quatre anys, Shaun Usher va publicar el llibre *Cartas memorables*, amb 125 cartes enviades, entre d'altres, per la reina Isabel II, Virginia Woolf, Elvis Presley, Charles Dickens, Groucho Marx, Fiodor Dostoievski o Leonardo da Vinci. I és que la correspondència sempre ens ha interessat, si més

no per tal de conèixer què pensaven (i què feien o havien fet) les persones que escriven aquells textos.

Ja fa temps, l'amiga Didín Puig em va enviar unes fotocòpies de les cartes que havia adreçat a Olivier, un xiquet francès. En realitat Didín començava aquesta correspondència escrivint a «Jaume, Anna, Olivier i a tots els xiquets que (per fortuna per a ells) no han conegut ni una guerra ni una repressió». En aquestes cartes, on l'amiga Didín desitjava a aquests amics que no conegueren mai un conflicte bèl·lic, començava responent les preguntes que li feia Olivier, un xiquet encuriós per la vida apassionant de Didín. La primera pregunta d'Olivier a Didín: «I tu què feies per a ser antifrancuista?», és l'excusa perquè la nostra amiga de Benimodo contara anècdotes i fets de la seua vida.

En aquestes cartes descobrim la Didín més entrañable. Les seues paraules expressaven les emocions i els sentiments més fondos d'aquesta dona que escrivia amb passió allò que expressava, allò que ha viscut. Didín en aquestes cartes no es limita a escriure un text sinó que el dibuixa o, fins i tot, broda les paraules que escriu; i ho fa des del cor, amb una bellesa senzilla i alhora corprendora.

Didín era una dona de caràcter i alhora plena de dolcesa. Una dona que des de menuda va dedicar la seua vida a comprometre's en la defensa de la nostra llengua i la nostra cultura. Ella sempre, d'una manera discreta i alhora eficient, ha estat una dona compromesa en la lluita per la vertebració i el redreçament del País Valencià.

Didín, amb l'amabilitat i l'afabilitat que la caracteritzaven, era una dona d'una gran valentia, per això els següents versets dels Proverbis la defineixen molt bé: «Força i dignitat són el seu vestit»; i també: «Obri la boca amb saviesa. Són moltes les dones que han fet proeses, però tu les sobrepasses totes». (Pr 31:25-26,29)

Aquest llibre ple de saviesa i de fermesa, que vos convidi a llegir i a fruitar, és com un retrat de Didín, una dona extraordinària i irreplicable.

Josep Miquel Bausset

CARTES A OLIVIER

**I tu què feies per
a ser antifranquista?**

Carta a Jaume, Anna, Olivier i a tots els xi-
quets que (per fortuna per a ells) no han cansegut ni una
guerra ni una repressió; i jo scrípte de tot cor, que mai
ho canegen

Olivier (Hamp) em diu un dia: "I tu que feies per
a ser antifranquista?"

Que què feia? - Ai Olivier! es podien fer poques co-
ses impactants, però si una resistència, més per a estar
d'acord amb ~~els~~ mateix, que de cara a la galeria.

Alguns dels meus amics et diuen que "no es podia
fer res", però això tampoc és veritat. Hi és cert que
Franco va morir en el seu llit i després vinç que la
transició a la democràcia; però la democràcia no
és una tempesta que arriba tranquil·lament en el tren
i s'instal·la còmodament en un palau. La democrà-
cia com la llibertat cal guanyar-la dia a dia, ^{per} pan-
a pan. A la mort de Franco, si el poble no hagués estat
preparat per al canvi, hagués vingut un altre dictador,
però el poble havia estat preparant-se a poc a poc
un cop cada dia. Hi havia molta gent que pensant
"no es pot fer res", quedaven còmodament a casa, però
altres pensaven que no, que calia lluitar com fos.
Molts pagaven amb la vida, preso tortura, per-
secucions de tota mena; però el poble que potser
no tenia matèria d'heroï, però si volia aportar
el seu granet de sorra, feia tot el que podia i
de vegades amb molta por, molta, però sentia la
gran necessitat de fer alguna cosa. I la feia, la feien

Carta 1

Olivier, quan tenies onze anys, em digueres: «I tu què feies per a ser antifrancuista?».

—Que què feia? Ai, Olivier!

Alguns dels meus amics et dirien que no es podia fer res, però això tampoc és veritat. Sí que és cert que Franco va morir en el seu llit, i després vingué la transició cap a la democràcia; però la democràcia no és una senyora que arriba tranquil·lament amb tren i s'instal·la còmodament en un palau. La democràcia, com la llibertat, cal guanyar-la dia a dia, pam a pam. A la mort de Franco, si el poble no haguera estat preparat per al canvi, haguera vingut un altre dictador, però el poble havia estat preparant-se a poc a poc cada dia. Hi havia molta gent que pensant «no es pot fer res», es quedaven còmodament a casa, però d'altres pensaven que no, que calia lluitar com fora. Molts pagaren amb persecucions de tota mena, presó, tortures i amb la vida. El poble, que potser no tenia fusta d'heroi però sí que hi volia aportar el seu granet de sorra, feia tot el que podia i, de vegades, amb molta por, molta, però sentia la gran necessitat de fer alguna cosa. I la feia. La fèiem.

Carta 2

La biblioteca de la meua família, com ja saps, és magnífica, amb publicacions del segle XIX i també amb molts títols escrits en la nostra llengua. Jo sempre llegia tots els llibres que volia. Em deixaven triar perquè consideraven que si una lectura em resultava difícil d'entendre, o no m'agradava, podia canviar-la per una altra. Vaig acabar memoritzant llibres sencers des de ben menuda. Encara ara en recorde molts fragments. També m'agradava fer-ne versions i finals diferents. Aquesta biblioteca també reflecteix molt bé quin era el tarannà familiar.

Mon tio Aurelio, el germà de mon pare, escrivia ja en el valencià d'abans de les Normes de Castelló. Tenia algunes coses escrites, encara que només en queda una obra xicoteta de teatre, *La costella del diable*, que és una escena d'un matrimoni. També escrivia ja en diaris. Quan mon pare era secretari de l'Ajuntament d'Alcoi, els dos germans publicaren al diari *El heraldo de Alcoy*. Aurelio va morir jove, amb 20 i pocs anys.

Mon pare, als pobles on arribava de secretari d'Ajuntament, tenia una obsessió: l'escola (a multiplicar-la!, perquè sempre li'n pareixien poquetes), una biblioteca i un

diari. «Això era necessari en tots els pobles», deia. Ho va aconseguir a Carlet, a Guadassuar i a Castelló de la Ribera. En aquest darrer poble, de quatre escoles que hi havia quan hi va arribar, quan se n'anà ja n'hi havia catorze. Ara, a Castelló de la Ribera han recuperat el periòdic *Cultura*, amb la versió digital corresponent. En aquest hi ha dos contes publicats que vaig escriure jo quan tenia set anys.